

ПСИХОЛОГО-ОСВІТНІ АСПЕКТИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.74.085:316.77

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-363-369

Юлія КОРОТКОВА©

доктор педагогічних наук, професор,
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО З ДІТЬМИ

У статті висвітлено питання професійного спілкування поліцейського з дітьми різних категорій. Особливу увагу приділено правилам спілкування з дітьми різного віку (діти 2–3 років, діти дошкільного віку, діти молодшого шкільного віку, підлітки, юнаки), дітьми, які загубились, дітьми під час війни. Установлено, що для ефективного спілкування правоохоронцю необхідно знати статево-вікові (фізіологічні та психологічні) особливості дітей, бути здатним до вивчення їх індивідуальних особливостей, до розуміння їх внутрішнього стану, урахування конкретної ситуації спілкування. Сформульовані загальні правила професійного спілкування з визначеними категоріями дітей.

Ключові слова: поліцейський, спілкування, діти, дошкільний вік, молодший шкільний вік, підлітки, юнаки, воєнний стан.

Постановка проблеми. Для успішного виконання своїх професійних обов'язків поліцейський повинен точно, логічно, змістовно висловлюватися, уміти створювати сприятливу професійну атмосферу, розуміти культуру та менталітет представників інших культурних середовищ, дотримуватися правил поведінки та норм етикету, володіти засобами психологічного впливу, навичками самоконтролю за своїм психічним станом. Особи, які здійснюють правоохоронну діяльність, постійно спілкуються з людьми різних професій і різного рівня культури, оскільки щоденного вирішення потребують поточні професійні питання, які виникають у робочому процесі. Кожного разу фахівцям правоохоронної галузі доводиться добирати потрібний тон, відповідні слова, аргументувати сказане та правильно висловлювати думки. Відтак особливості значущості набуває проблема готовності поліцейського до продуктивного ділового спілкування з різними категоріями громадян, у тому числі з дітьми. Для ефективної комунікації з дитиною правоохоронець має знати її вікові та психологічні особливості, ураховуючи при цьому умови спілкування, як наприклад, сьогоденні воєнні події, які відбуваються у нашій державі. Усе це вимагає відповідних знань і умінь, які можуть бути надані як під час базової, так і післядипломної освіти.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідженню різноманітних аспектів формування та удосконалення умінь і навичок професійного спілкування поліцейських присвячено роботи І. Голопич [3], Т. Гороховської [5], О. Євдокімової, І. Клименка, Я. Посохової, Д. Швеця [7], Т. Крашеніннікової [8], О. Макарової [11], Т. Юрченко-Шеховцової, О. Галустян, Л. Захаренко [6; 13] тощо. Проблеми професійного спілкування поліцейських з дітьми різних категорій вивчали І. Голопич [4], В. Клачко, В. Костюк, В. Литвин,

© Ю. Короткова, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6930-9730>

ResearcherID W-4253-2019

y.korotkova1201@ukr.net

Н. Федоровська [12]. А втім, як показує практика, значна кількість поліцейських недостатньо готові до ефективного спілкування з дітьми, що обумовлює необхідність проведення відповідної роботи під час їх базової та післядипломної освіти.

З огляду на вищезазначене, **метою** статті є висвітлення особливостей та формулювання правил ефективного спілкування поліцейських з дітьми різних категорій.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо особливості спілкування поліцейського з дітьми: 1) різних вікових категорій; 2) з дітьми, які загубилися; 3) з дітьми під час війни.

1. Особливості спілкування поліцейського з дітьми різних вікових категорій.

Під час спілкування з дітьми *2–3 років (раннє дитинство)* необхідно турбуватись не стільки про зміст сказаного, скільки про його інтонаційне та емоційне забарвлення. Маленька дитина зрозуміє суть повідомлення тільки тоді, коли воно донесене з чітким емоційним посилом. При цьому речення мають бути простими, оскільки складних фраз дитина просто не зрозуміє через малий словниковий запас та неспроможність сприймати надто довгі фрази. У цьому віці діти ще не здатні щось вигадати, обдурити, натомість можуть раптово пригадати побачене чи почуте раніше. Спілкування з малюком варто почати з посмішки, називати малюка на ім'я, організувати бесіду за допомогою малюнків, казок тощо. Найбільш невимушеною для них буде та розмова, яка присвячена близьким для них темам: мультфільми, іграшки, улюблені тварини тощо. Головне – показувати дитині щире зацікавлення її словами. Після того, як дитина заспокоїлась, почала активно з вами розмовляти, можете обережно переходити до суті справи. Налагоджуючи спілкування з 3-річними дітьми зважайте на їх підвищену образливість і чутливість до визнання їхніх досягнень, емоційні спалахи з приводу дрібниць. Необхідно пам'ятати, що діти в цьому віці не розуміють сарказму й болісно реагують на глузування, усі слова дорослих вони сприймають всерйоз і вірять ним беззастережно, особливо батькам.

Під час спілкування з дітьми *дошкільного віку (3–6 років)* можна отримати лише приблизну, поверхневу інформацію. Дітям дошкільного віку притаманна яскрава уява й тому вони здатні щиро вірити у деякі речі, яких насправді не було, забувати неважливі факти або плутатись у свідченнях. Розмовляють простими або складними реченнями, слабо орієнтуються у часі, просторі, числах. Вірять інформації, отриманій від дорослих, реагують на похвалу, зазвичай сором'язливі з незнайомими людьми. У дошкільному віці в дитини формується потреба в повазі з боку дорослого. Похвала й заохочення дорослого надає дитині впевненості у своїх силах.

Спілкування організується у вигляді малюнків, казок, інших «м'яких» методик. Якщо не вдалось розговорити дитину дошкільного віку, то варто почати розмову про цікаві для неї теми («Ти любиш мультфільми?»; «Яка твоя улюблена казка, гра?»; «Яка твоя улюблена іграшка?»).

Під час спілкування з дітьми *молодшого шкільного віку (6–10 років)* варто враховувати, що у них є цілком достатній словниковий запас для висловлювань, вони можуть описувати подробиці, пояснювати хід подій. Пам'ятають факти протягом тривалого часу, розрізняють категорії «добре» та «погано», мають власну думку. Їх мислення та оцінки контрастні, крайні (добре–погане, свої–чужі, правильно–неправильно). З 9–10 років починають вільно виражати свої емоції, швидко говорити, можуть брехати для самозахисту від негативних наслідків. До дорослого ставляться з довірою і відкритістю. Для них надважливим є особистий приклад дорослих, громадське оцінювання їхніх вчинків, знань й особистих якостей.

Під час спілкування з дітьми *підліткового віку (10–15 років)* врахуйте, що підлітки здатні мислити критично, можуть висловлювати незгоду з діями дорослих, потребують фактів та аргументації. Вони дуже чутливі до зовнішності, одягу, манер. Особистісно значущим для них є збереження статусу у власній соціальній групі. Необхідно пам'ятати, що у підлітків спостерігаються різкі зміни емоційних станів – запальність, дратівливість, конфліктність з дорослими (батьками, вчителями, представниками влади), в тому числі через гормональні зміни у зв'язку із статевим дозріванням. У спілкуванні з цією категорією потрібно бути чесними, відвертими, прислуховуватись до їхньої думки та поважати як особистостей, обережно використовувати зауваження, повчальний тон чи наказ (замість наказу «Припини палити!» зауважити: «Паління шкодить твоєму здоров'ю» тощо). Використовуючи пропозицію, прохання, домовленість можна отримати певну довіру підлітка [13, с. 23–24].

Якщо ви спілкуєтесь із групою підлітків, у жодному разі не можна прилюдно принижувати лідера цієї групи. Для останнього вкрай важливим буде збереження свого лідерства серед однолітків, він ніколи не погодиться з Вами з будь-якого питання, буде демонструвати агресивну поведінку, навіть знаючи, що його можуть за це суворо покарати. Втратити свої лідерські позиції для підлітка набагато гірше, ніж можливе покарання. Краще з такою дитиною поспілкуватись наодинці, і в жодному разі не принижувати її гідності.

Під час спілкування з підлітками досить корисно застосовувати метод сторітелінг. У науковій літературі цей метод визначають як «спосіб впливу на людину через уміле розказування історій» [2], ефективний інструмент передачі знань, інформації та обміну досвідом.

Правоохоронці можуть використовувати цей метод під час профілактичної бесіди як засіб впливу з метою попередження кримінальних правопорушень. Ця бесіда потребує ретельної попередньої підготовки, зокрема складання плану, визначення структури та основного змісту. Під час створення тексту необхідно враховувати статево-вікові особливості підлітка, його життєвий та кримінальний досвід, освіту, характер вчиненого правопорушення, ступінь морально-психологічної занедбаності, а також суспільної небезпечності.

Профілактичні бесіди, як правило, мають стабільну структуру (вступ, основну частину й підсумкову).

На початку бесіди поліцейському необхідно встановити психологічний контакт із підлітком та зазначити, про що буде йти мова.

Зміст основної частини профілактичної бесіди визначається, виходячи з правового становища профілактованої особи, оцінки її протиправної поведінки або можливості її виникнення. Профілактичну бесіду з підлітками не можна зводити до загальних гасел з абстрактними побажаннями, необхідно добирати таку лексику й аргументи, щоб вони були зрозумілими й ефективними. Для кращої образності й виховного впливу можна використовувати різні техніки сторітелінгу:

1. Мономіф, або шлях героя. Поліцейський може скласти історію про те, як, наприклад, хлопець був бешкетником, а потім познайомився з волонтерами, які допомагали військовим, почав їздити з ними в зону військових дій і зрештою став медбратом, який врятував не одне життя.

2. Sparklines – історія-порівняння. Удаючись до такого прийому, доцільно скласти історію про життя й можливості дітей навчатися й розвиватися у 90-ті роки та в нинішній час. У такій історії необхідно зробити акценти на реальному й правильному, підказати способи перетворення реального в правильне.

3. Пелюстки. Орієнтовними варіантами застосування такого різновиду сторітелінгу можуть бути розповіді, об'єднані в єдину «оповідну квітку» темою, «Затримання небезпечного злочинця», «Запобігання правопорушенню», «Врятоване життя».

4. Фальстарт. Для ілюстрації цього виду сторітелінгу можна скласти історію про людину, яка ледве не стала злочинцем, але вчасно це зрозуміла й виправилась.

У профілактичних бесідах метод сторітелінгу має виконувати такі функції:

1. Мотиваційну. Як спосіб переконання підлітків у тому, що вони мають поводитись у суспільстві відповідно до правил, норм і законів.

2. Об'єднуючу. Коли історії є інструментом розвитку дружніх, колективних міжособистісних стосунків у класі, групі.

3. Комунікативну. Історії здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях.

4. Інструменту впливу. Дозволяє впливати на підлітків із метою формування в них суспільно корисних переконань.

5. Утилітарну. Один із найпростіших способів донести до підлітків зміст бесіди [4, с. 49–50].

Під час спілкування з дітьми *юнацького віку (15–18 років)* необхідно опиратися на їхні морально-вольові якості. Юнаки (юнки) в спілкуванні вибірково, усвідомлюють цінність власної особистості, своєї неповторності, прагнуть рівності стосунків з дорослими як з друзями чи порадиниками. У цьому віці посилюється увага до особистісних, внутрішніх, власне психологічних якостей людини, на основі чого робиться висновок про неї. Необхідно врахувати, що небажання чи невміння дорослих

визнавати автономію юнаків (юнок) часто призводить до конфліктів. Загалом варто дотримуватись таких правил:

1. Протягом спілкування контролюйте свої емоції та уникайте проявів негативного емоційного впливу на психіку дитини, адже це може ускладнити спілкування та призвести до виникнення негативних установок щодо поліцейських.

2. Підтримуйте доброзичливий, товариський стиль розмови, демонструйте своє позитивне ставлення (через привітний погляд, посмішку, прямі слова типу «радий тебе бачити», «як добре, що ми знайшли тебе» тощо) [10].

3. Навчіться слухати й чути дитину, щоб зрозуміти причини її поганої поведінки. Спробуйте поставити себе на місце дитини через заглиблення у її внутрішній світ, уявіть, як би Ви поводитися на її місці.

4. Під час розмови уважно підбирайте слова, адже Ваше слово має величезний вплив на дитину. Використовуйте інформування, пояснення, переконання, будьте зразком для наслідування (це стосується Вашого зовнішнього вигляду, певних зовнішніх рис, манер, вчинків, слів тощо).

5. Визнавайте успіхи дитини (осуд менш інформативний, ніж схвалення) та використовуйте позитивне підкріплення (похвалу, заохочення, схвалення, власний приклад), що сприяє формуванню позитивних звичок поведінки та подоланню наявних негативних звичок.

6. Поважайте дитину як особистість, а тому будьте завжди ввічливими, поступливими, щирими та уникайте брехні. Якщо не вдалось розговорити дитину – спілкуйтесь на цікаві для неї теми.

7. Запропонуйте дитині свою допомогу в подоланні наявних проблем, вирішити які вона ще не в змозі, адже до досягнення повноліття (до 18 років) діти вважаються неповнолітніми [13, с. 25-26; 1, с. 62].

2. Професійне спілкування поліцейських з дітьми, які загубилися.

Під час спілкування з такими дітьми необхідно дотримуватись таких правил:

1. Дитина, яка загубилась, виглядає розгубленою, очима шукає батьків, може бігти кудись, голосно кричати чи навпаки – сидіти та плакати. Вона виглядає доглянутою, у чистому одязі відповідно до сезону та, на відміну від безпритульної дитини, не поводитьсь зухвало або занадто театральню.

2. Спілкуйтесь з дитиною, присівши поруч або напроти неї на рівні очей.

3. Перелік можливих запитань: «Як тебе звати?»; «Ти тут сам?»; «Ти сюди сам прийшов?»; «Де твої мама чи тато?»; «Ви домовлялись, що ти будеш її тут чекати?»; «Де Ви домовлялись зустрітись?»; «Яке ім'я твоєї мами?»; «Як вона виглядає?»; «Де ви живете?»; «Ти знаєш телефон мами (тата, друзів, знайомих?)».

4. При спілкуванні з дитиною, що загубилася, дотримуйтесь правил професійного спілкування з дітьми різного віку (див. вище).

5. Займіться пошуком батьків дитини. По можливості один поліцейський залишається з дитиною (на випадок, якщо батьки повернуться), інший – шукає батьків (через гучномовці в магазинах, на заправках, дитячих майданчиках тощо). Якщо дитина не розмовляє, спробуйте знайти навколо людей, які знають дитину, її батьків чи свідків, які бачили її з дорослим.

6. Зауважте, що відповідно до п. 1. ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» щодо неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, здійснюється поліцейське піклування, наслідком якого є її передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування.

Пам'ятайте, що спілкуватися з дітьми різного віку краще при наявності свідків, та необхідно уникати тиску, погроз у бік дитини, контактів з нею наодинці. Відповідно до ст. 226 Кримінального процесуального кодексу України проведення опитування (допит) неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога, психолога, а за необхідності – лікаря та не може продовжуватися понад годину без перерви (загалом 2 год.) [9; 13, с. 26–27].

3. Правила професійного спілкування поліцейського та військового з дітьми під час війни.

На сьогодні в умовах воєнного стану найбільш уразливими категоріями громадян є діти, які не просто змушені змінювати звичні для них умови життя, а й втрачають своїх рідних і близьких, стають свідками страшних злочинів російських військових проти мирного населення. У такій ситуації поліцейському варто знати й

уміти дотримуватись правил професійного спілкування з дітьми, які постраждали внаслідок воєнних подій. Ці правила можна сформулювати таким чином.

1. Залишайтеся стабільним і врівноваженим. Стан, у якому дорослі говорять з дитиною під час війни, важливіший за власне слова. Страх втрати контролю – найбільший для дитини після страху втрати близької людини. Коли дитина бачить, що дорослий не контролює ситуацію, не контролює сам себе – це лякає.

2. Якщо рідні дитини перебувають у найбільш небезпечних районах бойових дій, варто розповідати, що вони роблять, змальовувати картинку, що відбувається. Проговорити прості, лаконічні механізми, як можна підтримати одне одного і тих, хто в небезпеці, поговорити з ними телефоном або написати в месенджер, якщо це можливо.

3. Називайте речі своїми іменами. Не можна говорити про загиблих, що вони «заснули», «пішли», бо це може нав'язати страх, що спати – означає померти. Треба казати як є – людина померла, якщо дитина про це питає. Діти розуміють, що життя кінчене. Із 4–5 років вони починають ставити ці запитання, це вікова норма. Говорючи про смерть, обов'язково повертати в бік безпеки: завжди закінчувати цю розмову словами: «Ти тут у безпеці! Ми знаємо, що робити, щоб подбати тебе».

4. У разі втрати близької людини допоможіть дитині знайти стабільного дорослого, можливо, родича або близького знайомого родини, на якого можна опертися. Саме завдяки цій людині дитина може відчувати, що її дитячий світ не розвалився повністю. Порадьте дорослому, який стане піклуватись про дитину, горювати, плакати, дозволяти і не зупиняти ці прояви, згадувати, говорити стільки, скільки дитині потрібно. Багато обіймати. Згадувати весь рід, тих, хто метафорично стоїть за нами, ніби янголи-охоронці.

5. Якщо психологічний стан дитини досить важкий, порадьте дорослому звернутися до психолога. Коли поруч з дитиною немає нікого, хто може підтримати, коли дорослим самим настільки важко, що вони не можуть впоратись із втратою, потрібно звернутися до фахівця. Бо така втрата є втратою довіри до світу. Дитина може завмерти і відмовитися від подальшого розвитку. Можливе тривале порушення сну. Може з'явитись аутоагресія – ушкодження самого себе. Тоді дитина буде бити, різати себе, обкушувати собі шкіру, нігті. Це все – привід звернутися до фахівця [14–15].

Висновки. Таким чином, під час воєнних подій поліцейському необхідно стати ще й гарним психологом, розуміти почуття дитини і знати шляхи допомоги маленьким громадянам. Під час спілкування з дитиною необхідно враховувати її вікові, статеві та психологічні особливості, її життєвий та кримінальний досвід, освіту, характер вчиненого правопорушення, ступінь морально-психологічної занедбаності, а також суспільної небезпечності. Україн важливим є врахування умов, у яких відбувається спілкування. За останні місяці в Україні зросла кількість дітей, які загубились, втратили близьких, які дні або навіть місяці провели в бомбосховищах. Цілком зрозуміло, що в спілкуванні з такими дітьми поліцейський має демонструвати розуміння, чуйність, бути терплячим, але й водночас спокійним і стабільним.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, яка вивчається. Подальшого вивчення потребує досвід формування й удосконалення навичок і вмінь професійного спілкування поліцейського з різними категоріями дітей у провідних країнах світу з метою його творчого застосування в Україні.

Список використаних джерел

1. Ваньчик Ю. А. Професійне спілкування поліцейських із різними категоріями громадян. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Вип. 1. С. 60–63.

2. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. № 4 (51). 2015. С. 188–191.

3. Голопич І. М. Методика формування компонентів готовності майбутніх поліцейських до професійного спілкування. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»)*. 2021. № 4(4). С. 128–140.

4. Голопич І. М. Застосування правоохоронцями методу «Сторітелінг» у профілактичних бесідах із підлітками. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference (Cambridge, October 29, 2021)*. Cambridge-Vinnitsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform, 2021. Vol. 2. pp. 49–50.

5. Горюховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх

працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2007. 20 с.

6. Захаренко Л., Юрченко-Шеховцова Т. Професійне спілкування поліцейських офіцерів громади: реалії та перспективи. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 2(2). С. 28–41.

7. Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських МВС України. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 52 с.

8. Крашеннікова Т. В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції : навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 104 с.

9. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 25-26, ст. 131.

10. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посібник. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 128 с.

11. Макарова О. П. Формування професійного спілкування поліцейських на етапі фахової підготовки. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 2. Т. 2. С. 29–32.

12. Особливості спілкування патрульних поліції з учасниками масових акцій в конфліктних ситуаціях : метод. рекомендації / В. М. Клачко, В. Л. Костюк, В. В. Литвин, Н. В. Федоровська. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 48 с.

13. Юрченко-Шеховцова Т. І., Галустьян О. А., Захаренко Л. М. Особливості професійного спілкування патрульних поліцейських з різними категоріями осіб: методичні рекомендації. Київ : НАВС, 2017. 45 с.

14. Як говорити з дітьми про війну. URL : <https://osvitoria.media/experience/yak-govoryty-z-ditmy-pro-vijnu/>.

15. Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни. URL : <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytnu-pid-chas-viyny/2022/02/28/>.

Надійшла до редакції 11.05.2022

References

1. Vanchyk, Yu. A. (2021). Profesiine spilkuvannia politseiskykh iz riznymy katehoriiamy hromadian [Professional communication of police officers with different categories of citizens]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. № 1. pp. 60–63. [in Ukr.].

2. Hych, H. M. (2015). Storitelinh yak innovatsiina metodyka formuvannia movnoi kompetentnosti uchniv ZNZ [Storytelling as an innovative method of forming the language competence of school students]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*. № 4 (51). pp. 188–191. [in Ukr.].

3. Holopych, I. M. (2021). Metodyka formuvannia komponentiv hotovnosti maibutnikh politseiskykh do profesiinoho spilkuvannia [Methods of forming the components of readiness of future police officers for professional communication]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Serii «Pedahohika»)*. № 4(4). pp. 128–140. [in Ukr.].

4. Holopych, I. M. (2021) Zastosuvannia pravookhorontsiamy metodu «Storitelinh» u profilaktychnykh besidakh iz pidlitkamy [The use of the storytelling method by law enforcement officers in preventive conversations with teenagers]. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΗΟΣ» with Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference (Cambridge, October 29, 2021)*. Cambridge-Vinnitsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform. Vol. 2. pp. 49–50. [in Ukr.].

5. Horokhovska, T. V. (2007) Formuvannia kultury profesiinoho movlennia maibutnikh pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav [Forming the culture of professional speech of future law enforcement officers]: avtoref. dys... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Natsional'na akademiya Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy im. Bohdana Khmel'nyts'koho. Khmelnytskyi, 20 p. [in Ukr.].

6. Zakharenko, L., Yurchenko-Shekhovtsova, T. (2022) Profesiine spilkuvannia politseiskykh ofitseriv hromady: realii ta perspektyvy [Professional communication of community police officers: realities and perspectives]. *Nauka i tekhnika sohodni*. № 2(2). pp. 28–41. [in Ukr.].

7. Klymenko, I. V., Shvets, D. V., Yevdokimova, O. O., Posokhov, a Ya. S. (2017) Pamiatka pratsivnyka Natsionalnoi politsii Ukrainy : Informatsiino-dovidkovi materialy z pytan profesiinoho spilkuvannia politseiskykh MVS Ukrainy [Memo of an employee of the National Police of Ukraine: Information and reference materials on professional communication of police officers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav, 52 p. [in Ukr.].

8. Krasheninnikova T. V. (2017) Komunikativna kompetentsiia pratsivnyka Natsionalnoi politsii [Communicative competence of an employee of the National Police] : navch. posib. Dnipro : DDUVS, 104 p. [in Ukr.].

9. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2001, № 25-26, art. 131. [in Ukr.].

10. Kutishenko, V. P. (2010). Vikova ta pedahohichna psykhohohiia (kurs leksii) [Age and pedagogical psychology (lecture course)]: navch. posibnyk. 2-e vyd. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 128 p. [in Ukr.].

11. Makarova, O. P. (2019) Formuvannia profesiinoho spilkuvannia politseyskykh na etapi fakhovoï pidhotovky [Formation of professional communication of police officers at the stage of professional training]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*. № 2. Vol. 2. pp. 29–32. [in Ukr.].
12. Osoblyvosti spilkuvannia patrolnykh politsii z uchasnykamy masovykh aktsii v konfliktnykh sytuatsiakh [Peculiarities of communication of patrol police with participants of mass actions in conflict situations]: metod. rekomendatsiyi (2016) / V. M. Klachko, V. L. Kostiuk, V. V. Lytvyn, N. V. Fedorovska. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav, 48 p. [in Ukr.].
13. Iurchenko-Shekhovtsova, T. I., Halustian, O. A., Zakharenko, L. M. (2017). Osoblyvosti profesiinoho spilkuvannia patrolnykh politseyskykh z riznymy katehoriiami osib [Features of professional communication of patrol policemen with different categories of people: metodychni rekomendatsii]. Kyiv : NAVS, 45 p. [in Ukr.].
14. Iak hovoryty z ditmy pro viinu [How to talk to children about the war]. URL : <https://osvitoria.media/experience/yak-govoryty-z-ditmy-pro-vijnu/>. [in Ukr.].
15. Iak pidtrymaty ta zaspokoity dytynu pid chas viiny [How to support and calm a child during the war]. URL: <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytynu-pid-chas-viiny/2022/02/28/>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Yuliia Korotkova. Peculiarities of professional communication of a police officer with children. The article covers the issue of professional communication between police officers and children of different categories. Particular attention is paid to the rules of communication with children of different ages (children of 2-3 years of age, preschool children, children of primary school age, teenagers, adolescents), children who got lost, children during the war. It is established that for effective communication the law enforcement officers need to know the gender-and-age (physiological and psychological) characteristics of children, be able to study their individual characteristics, to understand their inner state, taking into account the specific communication situation.

It is noted that for successful communication with preschool and primary school children it is necessary to consider such factors as insufficient vocabulary (especially for preschoolers), the predominance of specific thinking, a fairly high level of trust in adults, especially parents, inability to hide lies and so on. When communicating with teenagers, it is worth noting their ability of critical thinking, their sensitive attitude to appearance, clothing, dignity, their dependence on the opinion of peers, the possibility of a sharp change in emotional states. Storytelling technique, which is defined as the way to influence a person through skillful telling the story, has been identified as the effective one in communicating with teenagers. While communicating with young people, it is necessary to remember about their developed sense of self-worth, individuality, desire for independence and autonomy.

The rules of communication with children who got lost, as well as with children during the war, are formulated.

Keywords: *policeman, communication, children, preschool age, primary school age, teenagers, adolescents, martial law, storytelling techniques.*

UDC 159.922.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-369-376

Inna SHINKARENKO©

PhD in Psychology, Assistant Professor
(Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs, Dnipro city, Ukraine)

AGGRESSIVENESS AND CONFLICT AS A SOURCE OF ADOLESCENT DELINQUENCY

Інна Шинкаренко. АГРЕСИВНІСТЬ ТА КОНФЛІКТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ПІДЛІТКОВОЇ ДЕЛІНКВЕТНОСТІ. Досліджено питання виникнення агресивності та конфліктності у дітей підліткового віку та її вплив на деліквентну поведінку, визначення негативної дії неконтрольованого використання засобів масової інформації (соціальних мереж, телебачення) на несформовану особистість дитини. В роботі з'ясовано поняття «агресія», «агресивні дії», «конфліктність», визначені вікові особливості дітей підліткового віку: кризовий

© I. Shinkarenko, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0040-2010>

inna.shinkarenko1@gmail.com